

Павутинка

Рюноске Акутагава

I

Одного дня самотній Будда знічев'я походжав берегом озера Лотосів. Білосніжні, як перли, квіти на воді із своїх золотистих тичинок ненастанно ширили навкруги невимовно приємні пахощі. У раю був ранок.

Будда пройшов понад озером, потім став і крізь листя лотосів, що вкривали поверхню води, подивився вниз. Під озером було пекло, атому крізь прозору, як кристаль, товщу води, наче в стереоскопі, ясно прозирала ріка Сандзунокава[21] й Шпиляста гора. Погляд Будди привернув чоловік на ім'я Кандата, що разом з іншими грішниками, яких аж кишіло, мучився в пеклі. Той Кандата, великий лиходій, за життя вбивав людей, підпалював їхні оселі й учинив чимало інших злочинів. А добро зробив лише один раз. Якось, мандруючи густим лісом, він побачив, як через стежку повзе павучок. Кандата підняв було вже ногу, готуючись його роздушити, та враз передумав: "Ні, не треба. Хоч воно й мале, але теж, напевне, хоче жити. Тож шкода безпричинно вкорочувати йому віку".

Споглядаючи пекло, Будда згадав, як Кандата врятував життя павукові, й вирішив віддячити йому за добро – при нагоді допомогти вибратися з пекла. На щастя, поблизу над зеленим, як малахіт, листям лотосу райський павук плів свою чарівну сріблясту нитку. Будда взяв павутинку і мимо сніжно-білих, як перлина, квітів швидко спустив її далеко-далеко вниз, до самого пекла.

II

Там, на дні пекла, у Кривавому озері борсався Кандата. Хоч куди глянь, всюди тьма кромішня, і тільки коли-не-коли в тій темряві зблисне вістря Шпилястої гори. Чи може бути щось страхітливіше? Навколо тихо, як у могилі, лише іноді чути тихі зітхання грішників – виснажені пекельними муками, вони навіть не можуть плакати вголос. Тож і Кандата, задихаючись у Кривавому озері, звивався, корчився, як жаба перед смертю.

Та якось ненароком він звів очі вгору: з далекого неба над Кривавим озером у пільмі, немов боячись людського ока, повисла блискуча сріблиста павутинка. Вздрівши над головою павутинку, Кандата на радощах аж сплеснув

у долоні: вчепившись за неї, напевне, можна далеко полізти, навіть з пекла вибратися. Якщо все піде на лад, то і в раю можна опинитися. А тоді вже не доведеться страждати на Шпилястій горі і потопати в Кривавому озері.

Отак розмірковуючи, Кандата мерщій учепився обома руками за павутинку і відчайдушно почав дертися вгору. Ясна річ, такому лиходієві, як Кандата, до цього не треба було звикати. Та хоч як він силкувався, а догори піднятися було не легко – рай і пекло відділяла не одна тисяча рі[22]. Зіп'явшись трохи, Кандата втомився і навіть не міг був рукою ворухнути. Що ж тут удієш? Вирішивши перепочити, Кандата повис на павутинці й зиркнув униз.

А все-таки його зусилля не пропали марно: Криваве озеро, що в ньому він потопає, за такий короткий час зникло в п'їтьмі, а страшна своїм т'м'яним блиском Шпиляста гора вже опинилася під ногами. Якщо так і далі, то скоро і з пекла, напевне, видобудусь. Обхопивши руками павутинку, Кандата зраділим, як ніколи, голосом прокричав: "Наша взяла! Наша взяла!" Та нараз він схаменувся – слідом за ним, як мурашня, по павутинці вгору п'ялася сила-силенна грішників. Спостерігши таке видовище, Кандата, зляканий чи, може, приголомшений, на якусь хвилю розгублено роззявив рота і кліпав очима. Тонка павутинка, що ледве витримувала його одного, напевне увірветься під тягарем такої безлічі людей. Якщо вона десь посередині обірветься, то марно він дряпався вгору – однаково полетить сторчака назад у пекло. О, це жахливо! А тим часом тисячі й тисячі грішників видиралися з темряви над Кривавим озером і один за одним піднімалися блискучою павутинкою вгору. Треба негайно щось придумати, інакше павутинка увірветься. І Кандата щосили закричав: "Гей, грішники! Це моя павутинка. Хто вам дозволив чіплятися за неї? Ану, спускайтеся вниз!"

Але тої ж миті павутинка зненацька розірвалася саме над Кандатою і він, закрутившись дзигою, швидко зник у темряві. В імлистому просторі, виблискуючи, лише висіла тоненька райська павутинка.

III

Стоячи на березі озера Лотосів, Будда від початку до кінця стежив за цією сценою. А як Кандата каменем упав у Криваве озеро, обличчя Будди посмутніло і він пустився йти далі. Мабуть, жалюгідним здався йому Кандата,

який намагався тільки сам вилізти з пекла, але був заслужено покараний за своє черстве серце і знову опинився в безодні.

А лотосу до всього байдуже. Його білий, як перлина, цвіт похитував вінчиками коло ніг Будди, а золотисті тичинки сповнювали повітря невимовно приємними пахоцями. У раю бралось до полудня.